

1

Albrecht Altma.

Martin Kutti.

INTERNET

linnaasjadesse ei seganud. Küll aga kuulas ta sageli ära linnavalitsusse ilmunud vaesemate naiste mured ja aitas rahustada nende "ärevaid meeli".

Linnasekretäri tööd hakkas tegema Kolmainu koguduse köster Gustav Rutopõld, tulevane Tartumaa praost. Kinnitati ka linnajuhtide uued palgad, mis olid eelmistega võrreldes mitu korda suuremad. Linnapea aastapalgaks määrati senise 500 rubla asemel 2400 rubla, linnanõunikud hakkasid saama 1200 ja linnasekretär 3000 rubla.

Uus linnavõim suutis üsna pea rahva heakskiitu pälvida. Nimelt õnnestus laenata linnale Vene metsatööstuse Rakvere piirkonna valitsuselt kenake kogus suhkrut ja saiajahu, mis jagati kaupluste kaudu elanikele. Iga inimene sai 2,4 kg suhkrut ja 4,8 kg jahu.

Nii palju polnud linnarahvas enam ammu mingit toidukraami saanud, rääkimata juba 1915. aastal alguse saanud suhkru- ja saiajahukriisist. Kolmandat aastat kestva sõja tõttu valitses paljudes vaesemates peredes üha süvenev toidupuudus.

Suuremates tööliskeskustes võimul olevaile pahempoolsetele, küllap ka mõnele siinsele tösiemeelsele bolševikule, tegi poliitiline olukord Rakveres palju muret. Tööraha väljaastumised olid lakanud. Asja püüti parandada üleilmse töölistpüha tähistamisega 1. mail. See sai teoks vana kalendri järgi, niisiis 18. aprillil.

Päevalehes ilmus 21. aprillil lugu "Maipüha Rakveres": "Et välise ilmaga sammu pidada, pühitsesid ka rakverelased 18. aprillil maipüha. Osavõtjaid oli kaunis rohkesti."

Rongkäigus marsiti läbi linna, kõnesid peeti, nagu ikka, turuplatsil. Seekord ei astunud aga üles tuntud Rakvere inimesed, vaid hoopis võõrad kõnemehed, kes "ena-

masti kõik väljast "tellitud"..." Õhtul peeti koosolekut tuletõrje aias, kus rahva ees seisis jälle samad "tellitud" kõnelejad. Kui lõpuks kutsuti koosolijaid üles ühislaulule, hakkas spontaanselt kõlama "Mü isamaa, mu õnn ja rõõm" Aga mitte kuigi kauaks: koosoleku juhataja katkestas laulu ja teatas, et meil isamaad ei ole ja laulda võib ainult "Prantsuse hümnust".

Pole teada, kas rakverelased seejärel ka tõepoolest "Marseljeesi" laulda püüdsid. Igatahes pärast koosolekut oli rahva seas nurisemist kuulda.

18. aprilli miitingust turuplatsil tehtud fotol on näha suurt venekeelset loosungit "Elagu tööliste ja soldatite vankumatu sõprus!"

Aprillikuu teisel poolel jõuti lõpule miilitsa loomise ja töölerakendamise. Virumaa miilitsaülemaks määrati vandeadvokaadi abi Kristjan Haho, linna miilitsaülemaks tööraha nõukogu esimees Aleksander Aren.

1917. aasta kevad tõi kaasa muutusi ka Rakvere seltsielus. Rakvere Eesti Käsitöölise Abiandmise Selts, mille vana võim 1909. aastal sulgenud oli, jätkas tegutsemist. Taas tuldi kokku 23. aprillil (6. mail), valiti uus eestseisus ja ruumid tüüriti esialgu turuplatsi ääres Matsoni majas, kus oli koos käidud ka aastail 1906–1909. Esimeheks sai ettevõtlik ja linnarahva seas lugupeetud mees, mõisa linavabriku meister Aleksander Voldeemar Johannov, kes oli selles ametis kuni surmani 1925. aastal.

Esimest korda valiti nüüd seltsi eestseisusse meeste kõrvale ka üks naine ja selleks oli 27-aastane pagariproua Miili Aug. Seltsi likvideerimise järel raamatukogu ära ostnud tislar Jakob Puusepp, endine kooliõpetaja ja linnavalinik, kinkis kogu (ligikaudu 300 raamatut) koos kapiga seltsile tagasi.

1917. aasta märtsis alanud rahva väljaastumised jätkusid aprillis. Senine käremeelsus taandus ja maad võttis suurem organiseeritus. Liitumist alustasid kohalikud pahempoolsed, keda leidis kõige enam raudteelähedastes Kukeküla töökodades. Pärilised sealsed töölist ja meistrid olid varem gutsenud Petrogradis.

ODETTE KIRSS
toimetus@virumaateataja.ee

12. (25.) aprillil peeti haridusseltsi saalis VSDTP Rakvere organisatsiooni asutamiskoosolek. Seda juhatas Kukekülas Jaama ja Vase tänava nurgal asunud Einmanni mehaanikatöökoja meister Andrei Meibaum. Rahvast tuli kokku üpris palju. Esmalt loeti ette partei programm ja põhikiri, VSDTP seisukohti selgitas Tallinnast saabunud enamlane, VSDTP Eestimaa büroo liige Henrik Suuder. Koosoleku lõpul pandi parteisse astujate nimed kirja.

Kohalik organisatsioon sai loodud, aga mingit rolli see linna elus ei mänginud. Veel sama aasta suvel kurtis bolševistlik Kiir, et VSDTP Rakvere osakond "... enese olemasolemist peaaegu ei avaldagi. Kahju, et see nii on."

Mingit bolševistlikku meelsust ei näidanud üles ka juba märtsis valitud Rakvere tööliste ja soldatite saadikute nõukogu. Pealegi olid linna populaarsed haritlased suutnud valimiste eel rahvale selgeks teha, et nõukogu tööle tuleb kasuks, kui sinna kuulub ka haritud inimesi.

Ja nii valitigi tööraha nõukogusse advokaat ja maakonnakomissar Tõnis Kalbus, renteiametnik ja tulevane maakonnavalitsuse esimees Mihkel Juhkam jt. Nõukogu mood hakkas juhtima endine õiguse koguduse saimlaulaja ja kooliõpetaja Aleksander Aren.

Kõige suuremaks aprillikuuseks väljaastumiseks kujunes kooliõpilaste meeleväljendus 14. (27.) aprillil. Sellest võtsid osa nii seminaristid kui ka gümnasistid ja algkoolide õpilased. Miitingupaika, turuplatsile, tuldi Eesti rahvuslippude ja punalippudega, kanti loosungeid ja plakateid, millel tekstid "Eesti meel, eesti keel!", "Eesti rahvusline kool kasvatab eesti kodu," "Elagu vaba Eestil!" jt. Pasunakoori saatel marsiti läbi linna, seejärel peeti ja kuulati turuplatsil kõnesid.

Ajutisele valitsusele saadetud telegrammis nõuti eestikeelset kooli. Niisama rõhutasid emakeele tähtsust sõna võtnud koolinoored.

Poeglaste gümnaasiumi kõnepidaja, tulevane TPI professor ja rektor Albrecht Altma meenutas, et enne demonstratsioonile minekut heiskasid poisid oma koolimajale Pikk tn 29 sinimustvalge lipu. Miitingul teritasid noori meelevaldajaid seminaritõpetaja Ernst Rosenberg (Raatma) ja kirjamees Jakob Liiv. Tallinna Teatajast saab lugeda: "Iseäranis tähelepanuväärne oli see, et kooliõpilased ise meelevalduse algatajad ja korraldajad olid. Valgete lipukeste märguandmist täideti täpsealt. Kord oli eeskujulik."

17. (30.) aprillil tuli kokku uus, juba märtsi lõpul 29 uue liikmega täiendatud Rakvere linnavalikogu. Uute volinike seas olid varem mõisamaal asunud linnaosade – Kukeküla, Roodevälja ja Palvemajamäe – elanikud, mitmed kinnisvara mitteomavad haritlased – arstid, advokaadid jt, aga ka tööraha nõukogu esindajad. Viimaste seas leidis mõni pahempoolse meelsusega tööline.

Et Anton Pedriks oma kandidatuuri enam üles seada ei lubanud, sai uueks linnapeaks noor vandeadvokaadi abi Martin Kutti. Senise kahe linnanõuniku asemele valiti nüüd kolm. kusi juures üks neist oli bolševik Andrei Meibaum. Linnapea Kutti meenutas aastaid hiljem, et Meibaum end suurt

100 AASTA EEST RAKVERES

Õpilased nõudsid eestikeelset kooli

1. mai miiting.